

вирішення проблеми – конструкторське бюро при машинобудівельному заводі. На робочому засіданні бюро студенти виявляли недоліки кріплень, обговорювали геометрію лез, їх кут нахилу, падіння, пропонували змінити контури структури леза, враховували збитки від тертя, обговорювали способи установки підвісних розширювачів, тощо.

Обговорення перетворювалось у дискусію з опорою на попередньо створене комунікативне поле. До нього входило методичне забезпечення, опорні лексичні, текстові, демонстраційні матеріали. Студенти самі презентували проблему, створювали послідовний план її рішення.

Висновки. Організація роботи зі студентами технічних спеціальностей за інтерактивними технологіями навчання іноземних мов виявилась досить ефективною, значно підвищила рівень володіння іноземною комунікативною компетенцією професійного спрямування. В основу розробки основних концептів було покладено діяльнісний та особистісно-орієнтований підходи, гуманістичні ідеї В.О. Сухомлинського гуманізації, демократизації, індивідуалізації навчання, методи моделювання професійних ситуацій, дискусій. Обрана технологія дозволила вирішити ряд виявлених нами вище проблем формування рівня володіння іноземною компетенцією студентів технічних спеціальностей. Так, вирішено проблему створення професійного мовного середовища, яке підтримується засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Створюються умови застосування мови як інструменту вирішення професійних

завдань, що є особливістю у навчанні іноземних мов студентів технічних спеціальностей. Вирішується проблема опори на професійне поле знань, шляхом його виділення викладачем на підготовчому етапі розробки теми за інтерактивною технологією. Треба зазначити, що застосування обраної технології у навчанні іноземних мов студентів технічних спеціальностей потребують спеціальної підготовки викладача як у мовному плані, так і педагогічному. Наразі актуальним питанням є підготовка такого викладача, розробка та запровадження спецкурсів, що формують навички та вміння ефективної роботи з інтерактивними технологіями.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Берман И.М. Методика обучения английскому языку в неязыковых вузах / И.М. Берман. – М.: Высшая школа, 1970. – 230 с.
2. Голант Е.Я. Методы обучения в советской школе / Е.Я. Голант. – М.: Гос. учебно-педагог. изд-во, 1957. – 151 с.
3. Кондрашова Л.В. Процесс обучения в высшей школе: [учеб. пос.] / Л.В. Кондрашова. – Кривой Рог: КГПУ, 2007. – 318 с.
4. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. – метод. посібн./ О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах / В.О. Сухомлинський. – Т.3. – К.: «Радянська школа», 1997. – 670 с.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. Вибрані твори. – К., 1977. – Т.3. – 670 с.

УДК 378.147

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА

Любов ГЕКАЛО (с. Миронівка, Кіровоградська обл.)

У статті розкривається значення та шляхи розвитку творчого потенціалу педагога на сучасному розвитку суспільства, що виступає важливим фактором у процесі розвитку творчих здібностей школярів.

Ключові слова: творчий потенціал, розвиток, творчі здібності, творчість, активна діяльність, педагогічна майстерність, професійна діяльність, учительська праця, інтелектуальна активність, креативність, творчий пошук.

В статье рассматривается значение развития творческого потенциала педагога на современном этапе развития общества, что является важным фактором в процессе развития творческих способностей школьников.

Ключевые слова: творческий потенциал, развитие, творческие способности, творчество, активная деятельность, педагогическое мастерство, профессиональная деятельность, учительский труд, интеллектуальная активность, креативность, творческий поиск.

Творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий зв'язок між інтелектуальним життям особистості і прояви її сил в активній діяльності.

В.О. Сухомлинський

Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестав вчитися.

Г.С. Сковорода

Актуальність проблеми визначається:

➤ Сучасними тенденціями розвитку суспільства

➤ Зростаючою роллю освіти та необхідністю забезпечити її випереджальне значення для розвитку суспільства

➤ Сучасними тенденціями розвитку системи освіти

➤ Необхідністю запровадження інноваційних підходів у навчально-виховний процес

Державна політика в галузі освіти визначається Законом України „Про освіту”, Національною доктриною та Державною національною програмою „Освіта”, „Україна XXI століття”.

Держава очікує від усіх, хто пов'язаний з освітньою діяльністю, подальшого удосконалення учительської праці, створення умов для максимальної індивідуалізації навчального процесу.

Дивовижно розмаїтий, багатовимірний і щедрий у невичерпному джерелі любові до дітей творчий талант педагога. Через його діяльність реалізується і державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації, і формується особистість, світ якої відбивається у веселках незрівняного блиску своєї неповторності.

Школі потрібен учитель, котрий працює у форматі творчих шукань, що ґрунтуються на здобутках традиційної методики й включають інноваційні елементи, педагог, самотивований не на репродукцію, а на експеримент, дослідження, новаторство. Сучасний педагог – фундаментально освічена людина, здатна гнучко перебудувати напрям і зміст своєї професійної діяльності, яка самотійно працює над власним розвитком, підвищенням освітнього й культурного рівнів, уміє самотійно набувати необхідних для професійної діяльності знань, умінь і навичок, критично мислить, володіє стійкою системою мотивів і потреб соціалізації, здатна активно й творчо діяти. Він повинен уміти сам і навчити учнів творчо засвоювати знання і застосовувати їх в конкретних навчальних і життєвих ситуаціях, критично осмислювати здобуту інформацію, оволодіти вміннями й навичками саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки, педагог-професіонал, орієнтований на розвиток людських здібностей, а не тільки на трансляцію знань, умінь і навичок, такий, що вміє на практиці працювати з освітніми процесами, будувати розвиваючі освітні ситуації, а не просто ставити і вирішувати дидактичні задачі, такий, що дійсно є реальним суб'єктом педагогічної діяльності. Це має бути педагог нового типу, здатний швидко реагувати на суспільні зміни, що відбуваються, коректувати власну професійну діяльність у напрямі співвідношення соціальних вимог. Він має бути, перш за все, професіоналом в області педагогічної діяльності, на відміну від спеціалістів вузьких предметних областей, ціленаправлено здійснювати загальну освіту і розвиток вихованців, здатний до проектування власної діяльності, її змін та вдосконалення. Характерною особливістю його професійної свідомості має бути зосередженість мислення на педагогічних проблемах, бачення педагогічного

процесу як цілісного явища, центральне місце в якому належить особистості дитини.

Дослідженням проблеми творчої особистості педагога в Україні займаються вчені Н.В. Кічук, С.О. Сисоєва, які вважають, що творча особистість учителя характеризується спрямованістю на творчість, інтелектуальною активністю.

Учені формують такі найважливіші риси педагогічної креативності (здатності до творчості):

- пошуково-проблемний стиль мислення;
- проблемне бачення;
- розвинена творча уява, фантазія;
- специфічні особисті якості

(допитливість, самостійність, цілеспрямованість, готовність до ризику), а також специфічні провідні мотиви (творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення досягти результату, необхідність реалізувати себе).

Проблема творчості вчителя та учнів виступає пріоритетом не лише вітчизняної педагогіки, це світова проблема. Вона настільки актуальна, що нині є проблемою століття.

У сучасних умовах існує гостра потреба суспільства у тому, щоб його члени навчилися адаптуватись до швидких соціально-економічних змін, тому формування у людини творчого ставлення до навколишнього світу і його пізнання, а разом з тим і пізнання себе в світі є дуже важливим.

Тому кожен учитель повинен розвивати в собі потребу в цілеспрямованому і систематичному самовдосконаленні себе як творчої особистості, розвивати професійні вміння допомагати своїм вихованцям відкривати власний творчий потенціал, який стане в майбутньому джерелом щастя та самовдосконалення.

«Хто виховує себе, той виховує інших», – стверджує педагог-гуманіст Ш. Амонашвілі.

Вітчизняною та зарубіжною наукою накопичено певний досвід у розробці основних теоретичних передумов проблеми формування творчої особистості педагога. Серед важливих пріоритетних якостей творчої особистості вчителя учені виокремлюють наступні:

- Прагнення до самореалізації. Одна з вищих потреб особистості, яка виявляється в реалізації власних творчих сил і здібностей, в постійному зростанні та збагаченні власних внутрішніх можливостей, у підвищенні своєї професійної діяльності, в орієнтації на загальнолюдські цінності.

- Захоплення справою як покликанням. Висока зацікавленість справою, якою займається людина, ототожнення себе зі своєю справою, глибока задоволеність нею і, разом з тим, постійна готовність удосконалювати справу.

▪ Аутентичність особистості. Щира та відверта позиція щодо ставлення до себе та інших, небажання ховатися за умовними масками, ховати свої спрямування, думки і переконання, власні індивідуальні особливості.

▪ Незалежність щодо суджень. Здатність особистості до висловлювання власних суджень, не пристосовуючись до думки інших; повна самостійність в оцінках.

▪ Впевненість у власних силах. Оцінка своїх сил і можливостей адекватна досвіду: вибір цілей і задач, які людина здатна вирішувати на високому рівні якості, відсутність невіправданої тривожності під час вибору та реалізації цілей.

▪ Індивідуальність і гнучкість. Здатність до самостійної постановки цілей, а також зміни їх залежно від умов діяльності, вести інших за собою, бути оригінальним і неупередженим під час вирішення проблем, які виникають.

▪ Критичність і високий ступінь рефлексії. Постійна увага до адекватності власних дій і вчинків, нетерпимість до недоліків і непродуманих рішень, вміння вчитися на помилках, постійний аналіз та осмислення власної діяльності.

Отже, творчий учитель – це особистість, яка характеризується високим рівнем педагогічної креативності (креативні риси особистості й додатково сформовані мотиви, особистісні якості, здібності, які сприяють успішній творчій педагогічній діяльності), відповідним рівнем знань предмету, який викладає, набутими психолого-педагогічними знаннями, вміннями та навичками, які, за сприятливих для педагогічної творчості учителя умов, забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей учнів.

Творчість є необхідною складовою праці вчителя. Без неї неможливий педагогічний процес. Творчість педагога специфічна за своєю суттю. Учитель дає науковим фактам, гіпотезам, теоріям нове життя, відкриваючи їм шляхи до розуму і серця своїх учнів. При цьому творчість – необхідна умова становлення самого педагога, його самопізнання, розвитку і розкриття як особистості. Творчість, розвиваючи здібності, формує педагогічну талановитість учителя.

На другому, організаційно-моделюючому, етапі роботи над проблемою головне завдання педагогічних колективів, методичних служб – створити умови для підвищення творчої активності педагогічних кадрів, особистісного та професійного зростання кожного вчителя. Адже центральною фігурою у модернізації освіти, у реформуванні освітнього процесу має стати вчитель-дослідник, учитель-лідер як педагогічної формації – духовно розвинена, соціально зріла, творча особистість,

компетентний фахівець, який професійно володіє всім арсеналом педагогічних засобів, постійно прагне до самовдосконалення та саморозвитку, стимулюючи до цього своїх учнів.

Високі вимоги до сучасного педагога обумовлені об'єктивними потребами суспільства, новими завданнями, які ставить перед нами життя. Сучасний вчитель повинен навчити дітей системному мисленню, методам пізнання та самоорганізації, допомогти розкрити власний потенціал, стимулювати та активно використовувати творчі можливості кожної особистості.

Ще В.О. Сухомлинський вказував, що робота вчителя – це творчість, а не буденне заштовхування у дітей готових знань. Відтак, покликання педагога – у розвитку творчих можливостей, здібностей дитини, вихованні в неї потягу до нового, формуванні творчої особистості.

Важливою умовою реалізації такого підходу є креативність самого педагога. Які ж риси мають бути притаманні творчій особистості вчителя, вихователя, керівника освітньої установи? Це, насамперед, високий рівень моральної свідомості, постійний пошук оптимальних оригінальних рішень поставлених завдань, творчий стиль мислення, здатність бачити проблему, виявляти суперечності, творча фантазія, розвинена уява, прагнення досягти ефективного результату за конкретних умов праці, високий рівень загальної культури. Творча особистість педагога завжди характеризується високим рівнем креативності, яскраво вираженими особистісними якостями і здібностями, які сприяють успішній професійній діяльності.

Відомі вчені В.А. Кан-Калик, М.Д. Нікандров виділяють основні умови перетворення діяльності вчителя у творчу:

- ✓ усвідомлення себе як творця в педагогічному процесі;
- ✓ усвідомлення сутності, значення і завдань власної педагогічної діяльності, її мети;
- ✓ сприймання вихованця як особистості в педагогічному процесі (як об'єкт і суб'єкт виховання);
- ✓ усвідомлення власної творчої індивідуальності.

У психологічному словнику творчість подається як діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Педагогічна енциклопедія визначає творчість як вищу форму активності та самостійної діяльності особистості [1, с. 24].

У розвитку творчих здібностей особистості велику роль відіграє інтелект. Функція інтелекту полягає в умінні вчителя визначати особливості власного інтелекту: обсяг пам'яті; швидкість

сприйняття інформації; час зберігання потрібної інформації [2, с. 180].

Проблема розвитку творчого потенціалу вчителя знаходить своє відображення у багатьох працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. На думку В.Сухомлинського [3, с. 284], розвиток творчості вчителя певною мірою залежить від якості внутрішкільного управління.

Відповідно до умов модернізації змісту шкільної освіти в навчальному закладі в розвитку та виявлення творчості потрібне забезпечення індивідуального підходу до кожної групи вчителів.

Проведені науковцями дослідження дозволили виокремити три групи вчителів: перша – ті, які досягають високих показників у роботі; друга – ті, які прагнуть більшого, але зазнають немало труднощів у досягненні поставленої мети; третя – ті, які працюють формально.

Представників першої групи потрібно інформувати про нове в науці і передовій педагогічній практиці, підказувати їм ідеї. На основі досвіду цих учителів проходять методичні оперативні наради за схемою: нова ідея – відкритий урок, заняття чи позакласний захід, його самоаналіз та аналіз – творчий розвиток ідеї.

З учителями, які належать до другої групи, схема роботи інша: семінар

(аналіз труднощів, постановка проблеми) – самоосвіта (здобуття знань – заняття позакласного заходу, ділові ігри тощо) – педагогічна діяльність

(створення власного творчого досвіду) – аналіз (визначення перспективи розвитку досвіду, доведення його до навиків).

У вчителів, які входять до третьої групи, потрібно пробуджувати інтерес до творчості, стимулювати добросовісну результативну роботу. Свобода критики, дискусії, обмін думками сприяють розвитку творчих започаткувань. Уміння переконати таких учителів – вища майстерність педагогічного колективу в цілому.

Важливе значення у розвитку мотивації вчителя до творчої діяльності, на думку багатьох вчених, має оцінка його роботи. «Оцінка роботи вчителя, – зазначає Є.Березняк, – не самоціль, вона має бути засобом, який стимулює його

діяльність» [4, с. 14]. Можна порівняти працю вчителя із працею митця, яка «сповнена пошуками, піднесеннями, а інколи й невдачами».

Слід зауважити, що грамотно поставлена методична робота в навчальному закладі – один із чинників, який впливає на розвиток творчості, оскільки вона виникає найчастіше тоді, коли вчитель бачить суперечність між завданнями та результатами, між затраченими зусиллями та підсумками, тобто коли вчитель не задоволений досягнутим і змушений шукати ефективніший методів навчання та виховання.

Для підвищення професійної та методичної майстерності вчителів, а від так і розвитку творчості, варто не забувати про такі форми роботи, як :

«Школа молодого вчителя», «Школа вдосконалення педагогічної майстерності», «Педагогічний досвід – молодшим» і т.д. [5, с. 43-45].

Установлено, що на творчий розвиток педагогів також впливає : сприятливий психологічний мікроклімат у колективі; грамотно скерована методична робота; індивідуально-типологічні особливості педагогів; чітко спланована організаційна робота навчального закладу відповідно до модернізації змісту шкільної освіти .

Формування висококваліфікованого творчого вчителя школи, вироблення в нього вмінь і бажання самостійно працювати над собою, віддавати свій розум і серце підрастаючому поколінню є одним із найважливіших завдань сучасної педагогічної освіти.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Лихвар В.Д. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності / В.Д.Лихвар. – Харків, 2003. – С. 24.
2. Палка О.С. Педагогічні технології. Навчальна книга / О.С. Палка, 1995. – С. 180.
3. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 284 с.
4. Березняк Є. Директор школи і вчитель: етика взаємин / Є. Березняк // Освіта України. – 2000. – № 12-13. – С. 14.
5. Ярмакеев И.Э. Развитие профессионально-смыслового потенциала личности будущего учителя / И.Э. Ярмакеев // Педагогика. – 2006. – № 2. – С. 43-49.